

Saksframlegg

Saksgang:

Styre	Møtedato
Styret Helse Sør-Øst RHF	22. november 2023

Sak 136-2023

Orientering om forskningsaktiviteten i Helse Sør-Øst

Forslag til vedtak:

Styret tar redegjørelse om forskningsaktiviteten i Helse Sør-Øst til orientering.

Hamar, 15. november 2023

Terje Rootwelt
administrerende direktør

1 Hva saken gjelder

I saken gis det en orientering om forskningsaktiviteten i Helse Sør-Øst med konkurransebasert finansiering i helseforetakslinjen. Oversikten er laget med utgangspunkt i den regionale prosjektporteføljen finansiert med RHFets konkurranseutsatte forskningsmidler for perioden 2019-2023. I tillegg er det inkludert en kort oversikt hentet fra det nasjonale programmet for klinisk behandlingsforskning, KLINBEFORSK, som Helse Sør-Øst RHF administrerer på vegne av de regionale helseforetakene.

2 Forskningsaktivitet i Helse Sør-Øst – oversikt for perioden 2019-2023

Helseforskning er et viktig politisk og helsefaglig virkemiddel og gir grunnlag for beslutninger om og evaluering av diagnostikk, behandling og forebygging samt implementering av nye tjenester, både nasjonalt og regionalt. Forskning er en av de fire lovpålagte oppgavene i spesialisthelsetjenesten og bidrar til å sikre et tilbud til pasientene som er bygget på oppdatert kunnskap og høy kvalitet.

Fra politisk hold er helseforskningens posisjon styrket over de fem siste årene, uttrykt gjennom strategiske føringer og satsinger, handlingsplaner og andre retningsgivende tiltak. I årets oppdragsdokument fra Helse- og omsorgsdepartementet til de regionale helseforetakene, understreker ett av tre hovedmål forskningens betydning for helsetjenestene, og de regionale helseforetakene bes om å:

«Styrke forskning, innovasjon og kompetanse og forbedre kvalitet og pasientsikkerhet.»¹

Tilrettelegging for forskning i helseforetakene skal bidra til utvikling av et robust og bærekraftig tjenestetilbud. Regjeringens handlingsplan for klinisk forskning 2021-2025² innfører en visjon om at klinisk forskning skal være en integrert del av all pasientbehandling. Ett av styringsmålene i denne planen er en dobling av antall kliniske studier innen utgangen av 2025. RHFene har mottatt flere oppdrag fra HOD de siste årene direkte rettet mot tilrettelegging for økt studieaktivitet:

- Etablering av NorTrials: «en-vei-inn» for industrifinansierte studier
- Utvikling av nasjonal løsning for håndtering av digitalt samtykke
- Avtaleverk for desentraliserte studier
- Felles retningslinjer for henvisning til kliniske studier i utlandet
- Sanntidsoversikt over kliniske studier

Forskning er også et sentralt element i implementeringen av persontilpasset medisin, der både diagnostikk og behandling ofte omfatter elementer med en forskningskomponent eller som betegnes som «utprøvende». Studien IMPRESS-Norway³ er et godt eksempel på kompleksiteten rundt innføringen av nye metoder for persontilpasset behandling. Studien

¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/sykehus/styringsdokumenter1/oppdragsdokument/id535564/>

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonalt-handlingsplan-for-kliniske-studier/id2880741/>

³ <https://impress-norway.no/en/impress-norway-front-page/>

er bygget på et samspill mellom avansert presisjonsdiagnostikk, i dag etablert som et offentlig finansiert tilbud i tjenesten, og utprøvende kreftbehandling med off-label medikamenter for pasienter med avansert sykdom organisert i en klinisk studie. Medikamentene i denne studien er gjort tilgjengelig for spesialisthelsetjenesten gjennom et bredt offentlig-privat samarbeid.

Regionale forskningsmidler - åpne konkurranser og utlysninger med strategisk målretting

Helse Sør-Øst RHF tildeler årlig en andel av de samlede regionale forskningsmidlene til nye prosjekter innen fire faggrupper etter en åpen utlysning. Søknadsprosessen er konkurransebasert, og tildelingen bygger på en rangering av prosjekter etter faglig vurdering av vitenskapelig kvalitet og nytte for pasientbehandlingen.

Den konkurranseutsatte potten i åpen utlysning har de siste årene vært på ca. 130 millioner kroner årlig og er tilgjengelig for søknadsberettigede helseforetak/ institusjoner i hele regionen. I løpet av den siste femårsperioden er det finansiert over 500 ulike prosjekter (Tabell 1) gjennom denne utlysningen. I tillegg tildeles midler etter strategisk rettede kriterier, både til ikke-universitetssykehusene (jf. styresak 085-2015) og til målrettede områder etter vedtak i Helse Sør-Øst RHF's styre (siste gang i styresak 040-2023).

Tabell 1 Antall prosjekter tildelt for 2019-2023 fordelt på søknadskategori.

Åpen prosjektstøtte	133
Doktorgradsstipend	220
Forskerstipend	9
Karrierestipend	20
Postdoktorstipend	130
Totalt	512

Prosjektene innvilges som hovedregel støtte for flerårige forskningsaktiviteter. En betydelig andel av de øvrige forskningsmidlene (nær 400 millioner kroner i 2023) er således bundet i en stor regional portefølje med pågående prosjekter (i overkant av 700). En del av midlene allokteres til strategiske tiltak som støttefunksjoner for styrking av forskning i regionen, slik som regional forskningsstøtte og regionale kjernefasiliteter. Midler er også avsatt for forskningsaktiviteter relatert til implementering av oppdraget fra eier, så som persontilpasset medisin og oppfølging av handlingsplanen for kliniske studier.

Fire faggrupper

I den åpne utlysningen i Helse Sør-Øst, klassifiseres alle søknader i fire faggrupper:

1. Klinisk-somatisk forskning, inkl. pasientrettet translasjonsforskning
 - a. Klinisk somatisk forskning, inkl. behandlingsforskning
 - b. Helse- og biomedisinsk informatikk
2. Klinisk forskning innen psykisk helse og rus/avhengighet
3. Forskning innen folkehelse, epidemiologi, helsetjenester m.m.
4. Biomedisinsk forskning med translasjonsperspektiv
 - a. Eksperimentell medisinsk forskning
 - b. Translasjonsforskning og presisjonsmedisin

Søker har selv ansvar for å legge sin søknad i riktig gruppe, og inndelingen i faggrupper bidrar til å forenkle vurderingsprosessen og tilrettelegger for rekruttering av eksterne fagekspertes. Beskrivelse av de ulike faggruppene innhold er gjengitt på Helse Sør-Øst RHF's nettsider⁴.

Klinisk-somatisk forskning innbefatter all klinisk forskning innen somatiske fagområder. Faggruppen er delt i to på grunn av stort omfang der behandlingsforskning og kliniske studier er lagt til en undergruppe, mens forskning på helse- og biomedisinsk informatikk, f.eks. kunstig intelligens og maskinlæring, er lagt til en annen.

Biomedisinsk forskning med translasjonsperspektiv inkluderer eksperimentell medisinsk forskning på molekylære, cellulære og biokjemiske sykdomsmekanismer, men også metodeutvikling innen alle fagområder inkludert psykisk helsevern og rus- og avhengighetsmedisin. Faggruppen omfatter også en undergruppe for translasjonsforskning og presisjonsmedisin.

Klinisk forskning innen psykisk helse og rus/avhengighet er etablert som en egen faggruppe for å ivareta disse prosjektenes særegenheter med tanke på forskningsmetodikk og bruk av teknologi, pasientinkludering, involvering av brukergrupper o.l. Prosjekter i denne faggruppen inkluderer i hovedsak studier av ulike pasient- og brukergrupper, men er også rettet mot ny bruk av teknologi for disse tjenestene.

Forskning innen folkehelse, epidemiologi, helsetjenester m.m. inkluderer forskningsbasert evaluering av helsetjenesten og helseøkonomi, epidemiologi og forskning innen folkehelse. I denne gruppen inngår i større grad kvalitative studier enn i de øvrige faggruppene, i tillegg til registerstudier og forskning knyttet til struktur og organisasjon av helsetjenestene.

Ulike søknadskategorier

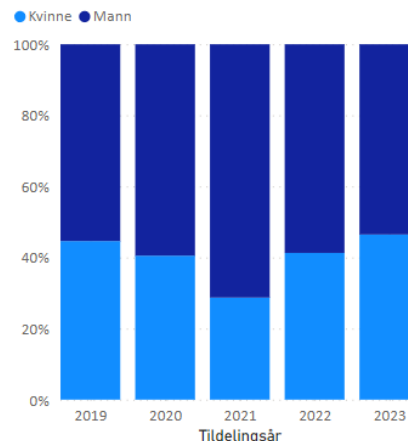
Innenfor hver faggruppe, tildeles det forskningsmidler innen søknadskategoriene doktorgradsstipend, postdoktorstipend og åpen prosjektstøtte. Doktorgrads- og postdoktorstipend tildeles en rundsum (for 2024 1,3 millioner kroner), mens åpen prosjektstøtte kan holde større prosjekter med flere ansatte (inntil 3,0 millioner kroner per år). Varighet for prosjektene er som hovedregel 3-4 år. Det er kun søknadsberettigede institusjoner i regionen som har tilgang til de regionale forskningsmidlene, og dette er i hovedsak helseforetak og private ideelle institusjoner registrert for nasjonal måling av forskningspoeng.

⁴ <https://www.helse-sorost.no/helsefaglig/forskning/forskningsmidler/sammensetning-av-faggruppene/>

Tildelingsrate

Utlysningspotten fordeles på de fire faggruppene etter søknadstilfang, en mekanisme som sikrer at alle fire områder tildeles midler hvert år. Inndeling i faggrupper fungerer med andre ord som et strategisk virkemiddel for å ivareta hele bredden av forskningsaktiviteter ved helseforetakene i regionen. Søknadstallet har over de siste årene ligget stabilt like over 500 med representasjon fra samtlige søknadsberettigede institusjoner.

Om lag 17-20 % av disse søknadene oppnår finansiering i åpen utlysning. Suksessraten (andel prosjekter som tildeles midler av det totale antall søknader) er lavere i Helse Sør-Øst enn i de øvrige helseregionene for tilsvarende utlysningsprosesser. Dette indikerer et solid tilfang av søknader i RHF-ets prosesser, og tilbakemeldingene fra internasjonale medlemmer av vurderingskomiteene er at søknadene gjennomgående holder høy kvalitet. Det er følgelig et større antall støtteverdige søknader enn det er prosjekter det er mulig å tildele støtte. Helse Sør-Øst RHF følger kjønnsbalansen for prosjektledere med tildeling etter åpen utlysning (Figur 1). Balansen vurderes som gjennomgående god over perioden. Variasjoner kan også knyttet til søkers alder, der kvinneandelen er noe høyere for forskere født etter 1970.

Figur 1 Kjønnsbalanse, åpen utlysning 2019-2023

Forventet nytteverdi som kriterium for tildeling

RHFene innførte i 2016 felles kriterier for vurdering av vitenskapelig kvalitet og forventet nytte etter et utredningsoppdrag fra HOD. Utredningen anbefalte et sett kriterier for slik vurdering med en likestilling av vitenskapelig kvalitet og nytteverdi. Forventet nytteverdi for forskningsprosjekter ble samtidig definert som:

«... prosjektets betydning/nytteverdi for pasientbehandling på kort eller lang sikt og/eller sykdomsforebygging og/eller helsetjenestens organisering og kvalitet.»

Søknader om forskningsmidler har siden innføringen inneholdt en beskrivelse av nytteverdi i tråd med definisjonen. Samtidig skal søknadene også definere hvem forskningen vil ha betydning for og hvordan resultater fra arbeidet skal komme til nytte i spesialisthelsetjenesten. Begrepet «forventet nytteverdi» har fungert som et tungt strategisk virkemiddel som har ført til fokusering av midler inn mot den forskningen som bidrar med kompetanseheving, ny kunnskap og økt kvalitet for tjenestene i størst mulig grad. Dette har også ført til økt bevisstgjøring blant søkere om regionale forskningsmidler, og forskningsporteføljen har i dag en tydeligere profil innrettet mot implementering og anvendelse i helseforetakene innenfor et kortere tidsperspektiv.

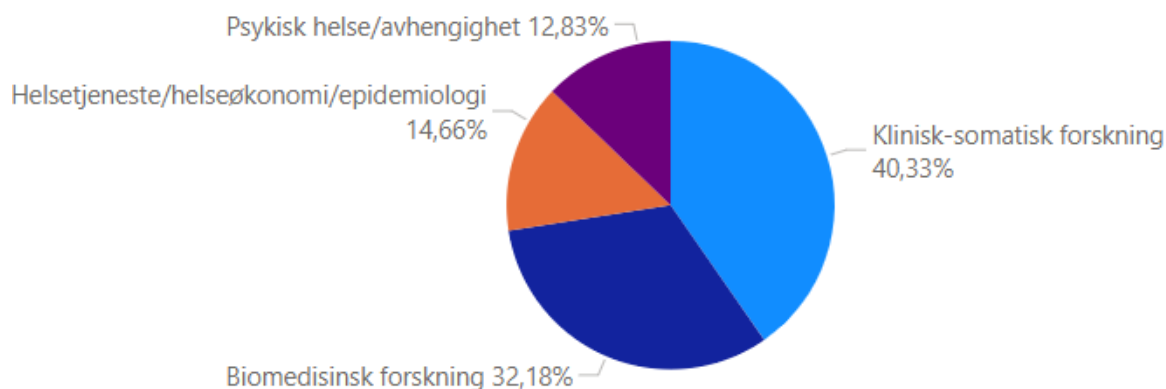
Internasjonalt finner vi tilsvarende betraktninger knyttet til begrepet «impact» i søknadssammenheng. I EU-systemet evalueres f.eks. søknader om forskningsmidler etter de tre basiskriteriene «excellence», «impact» og «quality and efficiency of the implementation».

Samarbeidsorganet i Helse Sør-Øst

Tildeling av konkurranseutsatte regionale forskningsmidler i åpen utlysning vedtas av styret i Helse Sør-Øst RHF som får framlagt en liste over innstilte prosjekter (prosjekttittel, prosjektleder og helseforetak) fra vurderingskomiteene i en egen styresak. I tillegg har Samarbeidsorganet for forskning, innovasjon og utdanning i Helse Sør-Øst⁵, i henhold til instruks, oppdrag om å vedta innstillingen om tildelingen av midler fra det øremerkede tilskuddet til forskning fra HOD. Vedtaket skal være i samsvar med gjeldende oppdragsdokument fra Helse- og omsorgsdepartementet i det enkelte år.

Fordeling av regionale forskningsmidler

Fordelingen av regionalt finansierte prosjekter i de fire faggruppene for perioden 2019-2023 er vist i Figur 1 nedenfor.

Figur 2 Fordeling av prosjekter innen faggruppene for perioden 2019-2023.

Totalt for perioden er det gitt tilsagn til i overkant av 2,3 milliarder kroner fordelt på over 500 flerårige prosjekter etter konkurransebasert utlysning. Over en femårs-periode, er fagfeltet psykisk helse/avhengighet m.a.o. støttet med nær 300 millioner kroner fordelt på mer enn 60 flerårige prosjekter ved 11 ulike helseforetak/institusjoner i regionen (fordeling per helseforetak er vist i vedlegg).

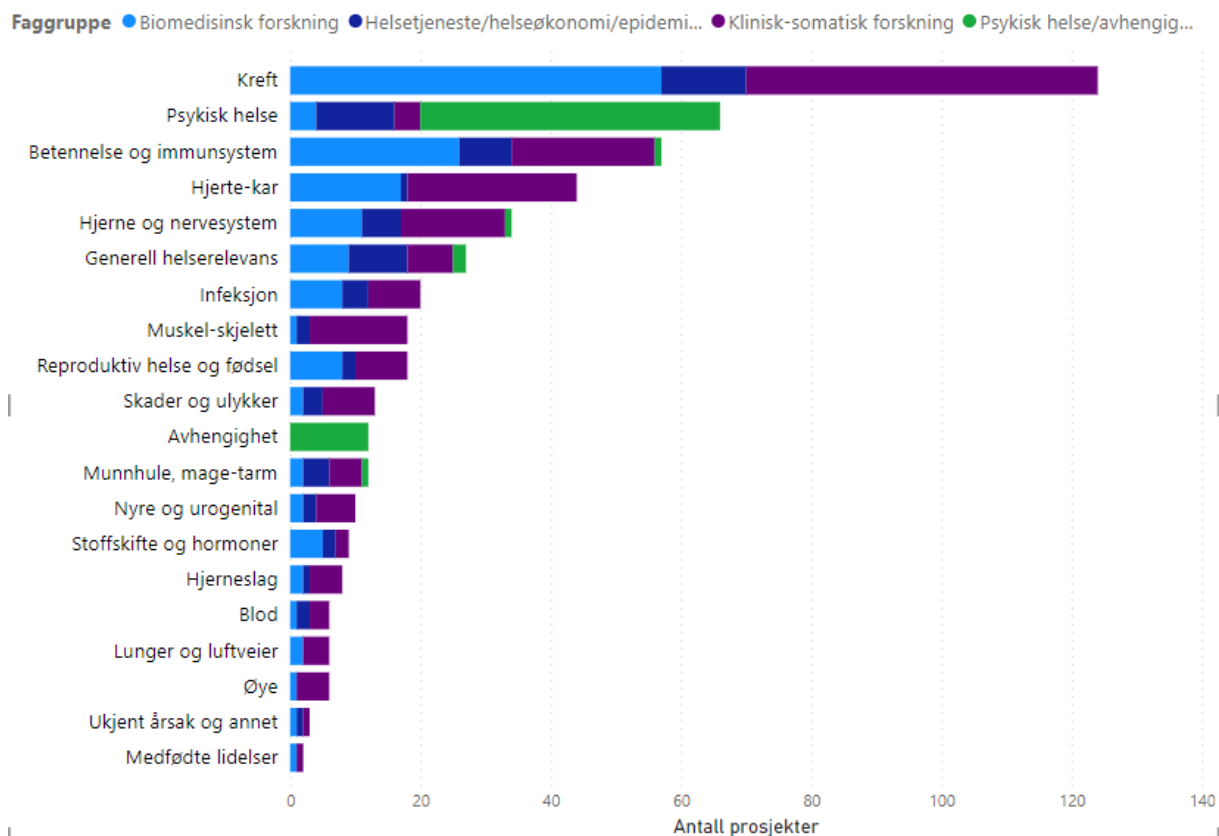
⁵ <https://www.helse-sorost.no/helsefaglig/forskning/samarbeidsorganet-for-forskning-innovasjon-og-utdanning-i-helse-sor-ost>

Tabell 2 angir en oversikt over hvilke helseforetak og sykehus som har fått tildelt regionale forskningsprosjekter i den åpne utlysningen i perioden 2019-2023 (årstall angir oppstartsår for prosjektene).

Tabell 2 Oversikt over antall prosjekter tildelt søknadsberettigede institusjoner i åpen utlysning i perioden 2019-2023.

Helseforetak	2019	2020	2021	2022	2023	Totalt
Akershus universitetssykehus HF	5	11	8	8	5	37
Oslo universitetssykehus HF	84	68	59	69	68	348
Sunnaas sykehus HF	1			1		2
Sykehusapotekene HF				1		1
Sykehuset i Vestfold HF	5		3	6	4	18
Sykehuset Innlandet HF	1	2		4	2	9
Sykehuset Østfold HF	1	3	3		5	12
Sykehuset Telemark HF			1			1
Sørlandet sykehuset HF	5	3	3	2	2	15
Vestre Viken HF	3	1	3	2	4	13
Diakonhjemmet Sykehus	8	7	6	6	8	35
Lovisenberg Diakonale Sykehus	2	4	3	7	1	17
Frambu kompetansesenter				1	1	2
Martina Hansens Hospital					1	1
Modum Bad				1		1
Totalt	115	99	89	108	97	512

Prosjektene er bredt fordelt over fagområdene i spesialisthelsetjenesten, men ikke uventet med flest prosjekter innenfor kreftområdet (Figur 3). På dette området er prosjektene jevnt fordelt mellom faggruppene klinisk-somatisk forskning og biomedisinsk forskning, og i tillegg er det flere prosjekter finansiert gjennom søknader til faggruppen for helsetjenesteforskning. Det bemerkes at klassifiseringen vist i figuren gir et forenklet bilde av fordelingen, der det ikke tas hensyn til at et prosjekt kan omfatte elementer som tilhører flere ulike fagområder. 'Fagområde' i denne figuren angir derfor bare den sentrale forskningsaktiviteten for prosjektene.

Figur 3 Fordeling av prosjekter (antall) per fagområde for prosjekter med tildeling etter utlysning for perioden 2019-2023.

Nasjonale forskningsmidler i RHFene – Nasjonalt program for klinisk behandlingssforskning i spesialisthelsetjenesten (KLINBEFORSK)

Helse Sør-Øst RHF har siden 2016 administrert nasjonalt program for klinisk behandlingssforskning i spesialisthelsetjenesten (KLINBEFORSK) på vegne av de regionale helseforetakene. Programmet er politisk initiert for å imøtekomme behovet for flere større, nasjonale kliniske studier av høy kvalitet og med forutsigbar finansiering. KLINBEFORSK har som mål at det skal bidra til at flere norske pasienter får tilbud om deltakelse i utprøvende behandling gjennom klinisk behandlingssforskning, bidra til økt koordinering av kompetanse, ressurser og infrastruktur og styrke grunnlaget for å gi helsetjenester som er effektive, sikre og av god kvalitet.

De administrative oppgavene i Helse Sør-Øst RHF omfatter gjennomføring av søknadsprosesser og forvaltning av en stadig voksende portefølje av nasjonale kliniske studier finansiert gjennom programmets midler. Oversikt over programporteføljen og status for pasientrekruttering oppsummeres årlig i KLINBEFORSKs årsrapport⁶.

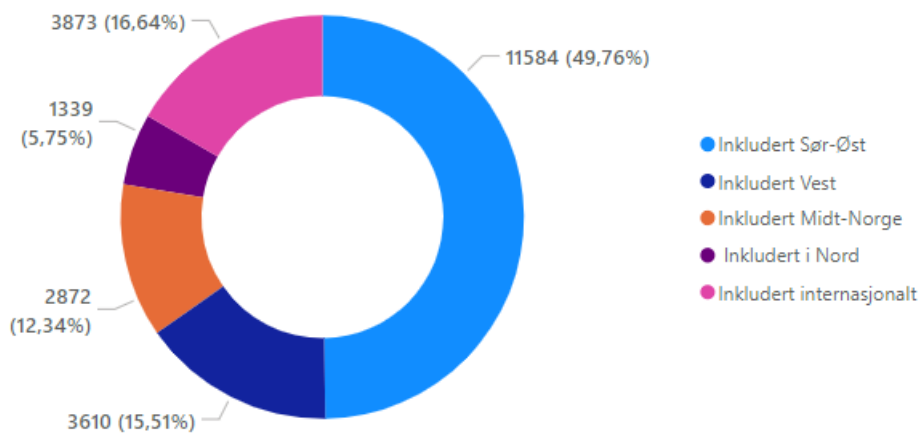
Søknader til KLINBEFORSK skal fremmes gjennom et koordinerende helseforetak (oversikt Tabell 3), men alle studier skal ha aktiv forskningsdeltakelse i samtlige helseregioner. Kliniske studier finansiert med KLINBEFORSK-midler skal dessuten legges til rette for like

⁶ [Årsrapport for KLINBEFORSK 2022](#)

muligheter for pasientinkludering i de fire helseregionene. Pasientinkluderingen følges årlig gjennom rapportering til programadministrasjonen som en sentral parameter for vurdering av måloppnåelse i KLINBEFORSK (Figur 4). Videre er brukermedvirkning obligatorisk for alle prosjekter med finansiering over programmidlene.

Tabell 3 Koordinerende institusjoner for nasjonale studier finansiert av KLINEBFORSK

Koordinerende institusjon	Antall prosjekter
Oslo universitetssykehus HF	21
Helse Bergen HF	15
St. Olavs hospital HF	6
Akershus universitetssykehus HF	3
Diakonhjemmet Sykehus	2
Sykehuset i Vestfold HF	2
Sørlandet sykehus HF	2
Universitetssykehuset Nord-Norge HF	2
Haraldsplass Diakonale Sykehus	1
Helse Fonna HF	1
Helse Stavanger HF	1
Sykehuset Innlandet HF	1
Sykehuset Østfold HF	1
Totalt	58

Figur 4 Oversikt over pasientrekruttering i KLINBEFORSK-finansierte studier 2016-2022

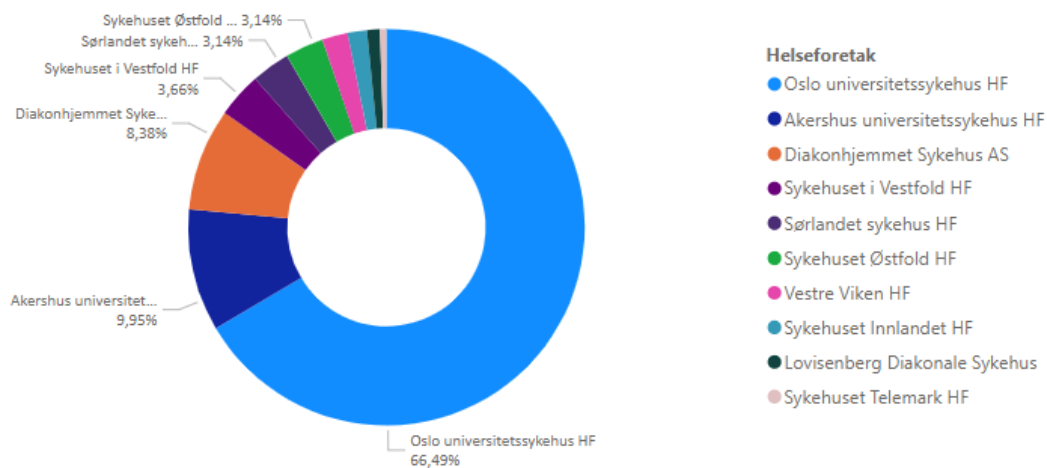
KLINBEFORSK har siden etablering hatt en egen avsetning over Statsbudsjettet (post 78). I budsjett for 2024 er denne avsetningen foreslått til 192,2 millioner kroner.

3 Administrerende direktørs anbefaling

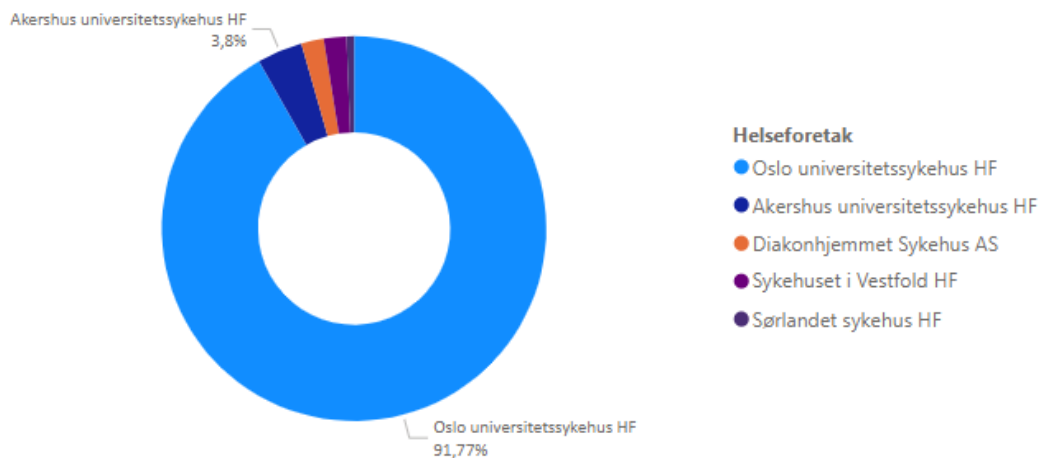
Saken presenterer en oversikt over de konkurranseutsatte forskningsmidlene, både regionale og nasjonale, som utlyses årlig for å støtte flerårige, prosjektbaserte forskningsaktiviteter ved helseforetakene/institusjonene i regionen. Forskningsmidlene tildeles etter kriterier som bidrar til å sikre at prosjektene gjennomføres med høy vitenskapelig kvalitet og nytteverdi for pasientbehandlingen. Dette gir viktige bidrag til utvikling av ny kunnskap, kompetanse og nye tjenester for spesialisthelsetjenesten. Forskningsaktiviteten over de siste årene viser en gjennomgående positiv utvikling på en rekke parametere, og det er særlig gledelig at det utvikles prosjekter som er konkurransedyktige i utlysingsprosesser ved de aller fleste søknadsberettigete helseforetak/institusjoner i regionen.

Vedlegg: Oversikt over den regionale prosjektporteføljen etter tildeling for perioden 2019-2023, fordeling på helseforetak

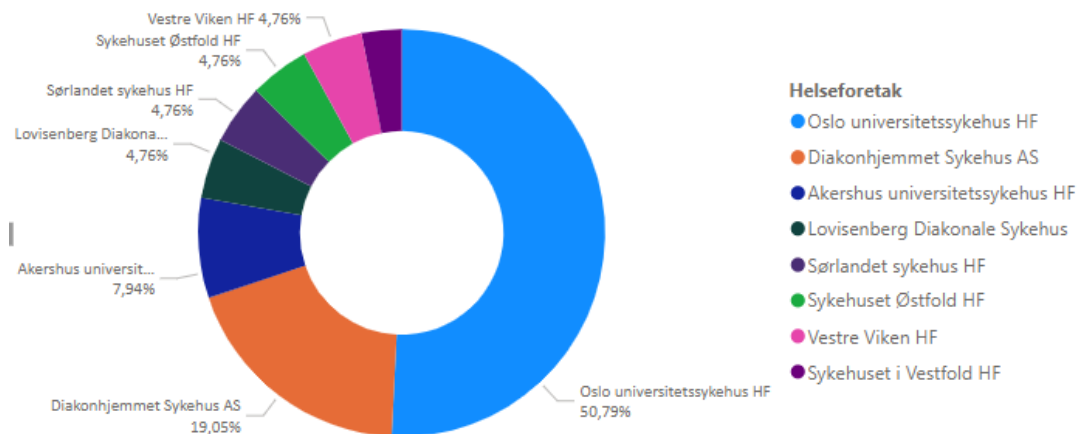
Klinisk-somatisk forskning:

Biomedisinsk forskning:

Klinisk forskning innen psykisk helse og rus/avhengighet:

Forskning innen folkehelse, epidemiologi, helsetjenester m.m.

